Zenonas BAUBONIS, Bronius DAKANIS

NAUJASODŽIO PILKAPIO VIETOS ŽVALGYMAS 1999 M.

1999 m. KVAD vykdė Naujasodžio spėjamo kapinyno (Radviliškio r., Alksnupių sen.) žvalgomuosius tyrinėjimus (vadovas B. Dakanis). 1986 m. MMT ekspedicijai buvo nurodyta, kad prie Stonių sodybos, Šakos tvenkinio pakrantėje išarta kaukolių ir ietigalių (žr. Dakanis B., Merkevičius A.: *ATL 1986 ir 1987 metais*, V., 1988, p. 181). Vadovaujantis šiais duomenimis, 1992 m. radimvietė kaip kapinynas įrašyta į Išaiškinamų istorijos ir kultūros paminklų sąrašą (IP 1452/A).

Spėjamame Naujasodžio kapinyne ištirtas bendras 20 m^2 plotas (2 plotai po 10 m^2). Kapų neaptikta.

Išsiaiškinta, kad spėjamo kapinyno teritorijoje XX a. pradžioje buvę užkasti ardomų pilkapių, vadinamų Kapmilžiais, kapų kaulai ir įkapės (Kapčiuje), o vėliau palaidota laisvamanė ir, matyt, partizanai. Naujasodžio pilkapių vieta yra 0,2 km į PR nuo Šakos bei Uosupio santakos, užtvenktos Šakos dešiniajame krante, kalvelėje (žr. Dakanis B., Merkevičius A.: *ATL 1986 ir 1987 metais*, V., 1988, p. 180). Žvalgant ariamą pilkapių vietą, rastas pjautuvas ir pjautuvėlis.

Zenonas BAUBONIS, Bronius DAKANIS

Survey of the territory of Naujasodis barrow in 1999

In 1999 DCHP did the survey of supposed Naujasodis barrow cemetery (Radviliškis district, Alksnupiai ward). In the supposed Naujasodis barrow cemetery the area of 20 m^2 was explored. No burials were found. Naujasodis Barrow Cemetery is 0,2 km to the south-west from the confluence of the Šaka river and the Uosopis river. While surveying the arable place of the barrow cemetery, a sickle was found.

Zenonas BAUBONIS, Bronius DAKANIS

VILKIAUTINIO PILKAPYNO BEDUGNIO EŽERO PAKRANTĖJE TYRINĖJIMAI 1999 M.

1999 m. tyrinėjimų metu Bedugnio ežero V pakrantėje, į P nuo J. Šimkonytės sodybos rasta Vilkiautinio pilkapyno (Varėnos r.) tąsa. Suartame plote matėsi

nedideli juodumu išsiskiriantys 20×20 cm dydžio žemės ploteliai ir gulėjo keli degintiniai kauliukai.

Tikrinant arimą metalo detektoriumi, iki 20 cm gylyje rastas geležinis pentinis kirvis, juostinės žalvarinės apyrankės storėjančiais galais fragmentas, geležinė sagtelė ir žalvario vielos gabaliukas.

Didžiausios radinių koncentracijos vietoje, kalvelės viršuje, buvo atidengtas 178 m² plotas. Paaiškėjo, kad po armeniu yra išlikusios 3 pilkapių liekanos – užpildyti vienalaikiu sluoksniu grioviai, akmenys, 4 židinėliai.

Pirmojo (aptikto 25 m į P nuo sodybos krašto) pilkapio išlikę daugiausia. Jis buvęs 6,5×6 m skersmens. Sampilo ir pagrindo neišliko, tačiau gerai išsilaikė pilkapio žemėmis užpilti 5 jo grioviai. Jų ilgis nuo 2,6 m iki 5,7 m, o gylis nuo 0,26 m iki 0,34 m. Šiauriniai grioviai jungėsi su kitų dviejų pilkapių grioviais. V griovio išorinėje pusėje rasta su juo besijungianti 1,4 m ilgio, 0,64 m pločio ir 0,24 m gylio duobė. Visuose grioviuose, užpildytuose degėsinga žeme arba tamsiu smėliu, rasta lipdytos daugiausia grublėtu ir keletas lygiu paviršiumi keramikos šukių, pavienių degintinių palaidojimų kauliukų, daug angliukų.

ŠR griovio PR pusėje rastas karklo lapo formos geležinis įmovinis ietigalis siaura plunksna, PR – žalvarinė apsilydžiusi skardelė, o vakarinio griovio PV dalyje – geležinis peiliukas. Griovių dugnuose aptikta keliolika vidutiniškai 12×6×4 cm dydžio akmenų. Vakarinio griovio PV dalyje, jo vidinėje pusėje ant šlaito, rasti didesni (vidutiniškai 22×20×14 cm) eile išsidėstę akmenys. PR griovyje, besijungiančiame su pilkapio Nr. 2 grioviu, be sistemos suverstų akmenų buvo daug daugiau.

Pilkapio centre rasta apeiginė apskrita 0,56 m skersmens ir 0,22 m gylio duobė, pilna degėsingo juodo smėlio, akmenų (dalis jų apdegę), lipdytos grublėtu paviršiumi keramikos šukių, keletas neapdegusių gyvulių kaulų ir dantų.

Pilkapio ŠR dalyje aptikti 4 židinėliai su angliukais. 2 iš jų apskriti, 1 ovalus ir 1 beformis. Jų skersmuo nuo 0,24 m iki 0,42 m, gylis nuo 0,07 iki 0,28 m. Viename jų rasta lipdyta plonasienės ornamentuotos keramikos šukė. Dar viena tokia šukė aptikta pilkapio ŠR griovio užpilde.

Antrasis pilkapis (apie 5,5 m skersmens) prigludęs į PR nuo pirmojo. Jo sampilas ir pagrindas neišliko. Liko 4 grioviai V jo pusėje. Jie 1,2–2,1 m ilgio, 0,44–1,06 m pločio, 8–40 cm gylio, užpildyti degėsinga juoda žeme su smėliu. Į PR nuo PV griovio atidengta 1,6 m ilgio, 0,6–0,9 m pločio, 0,28 m

gylio duobė. V grioviuose rasta nuo 4 iki 17 vnt. 6×4×4–28×22×18 cm dydžio lauko akmenų, medžio anglių, pavienių degintinių žmonių palaikų kauliukų, kelios lipdytos gruoblėtu, o viena lygiu paviršiumi šukė.

Pilkapio R dalyje, po armeniu, įžemyje rasta 12 vnt. 4×3×2–40×30×25 cm dydžio akmenų.

Trečiasis pilkapis atidengtas į P nuo pirmojo, su kuriuo jungėsi jo ŠV griovys. R jo griovys yra už 1,12 m į V nuo antrojo pilkapio griovio. Pilkapio skersmuo apie 5 m. Sampilas ir pagrindas nuarti.

Trečiojo pilkapio išlikę 2 grioviai. Šiaurinis 3,3 m ilgio, vidutiniškai 1 m pločio ir 0,37 m gylio, o rytinis 2,4 m ilgio, vidutiniškai 0,7 m pločio ir 0,35 m gylio. Jie užpildyti degėsinga juoda žeme su smėliu. Užpilde, daugiau griovių vidinėje pusėje, ant šlaitų ir dugne rasta daug panašaus dydžio akmenų, pavienių degintinių kaulų, angliukų, grublėtos keramikos šukių.

Į PV nuo ŠV griovio, vienoje ašyje, rasta 0,66×0,56 m dydžio, 20 cm gylio duobė, užpildyta juoda degėsinga žeme su smėliu, o šalia 18 cm skersmens, 25 cm gylio pusapvaliu dugnu stulpavietė. Duobėje rasta pavienių degintinių kauliukų ir grublėtos keramikos šukė.

Pilkapiai datuojami I tūkst. II puse.

Pilkapių liekanų į P nuo sodybos po armeniu yra ir daugiau. Tai liudija 35 m už tirto ploto į PR armenyje aptikto kirvio vietoje, dauboje, atvalytas 2×2 m plotas. Po armeniu atsidengė pilkapio griovio dalis.

110 m į PR nuo tirtojo ploto, kalvos šlaite, atidengtas arime besimėtančių degintinių kauliukų 2×2 m plotas. Armens apačioje aptiktos dvi degėsių dėmės, kurių paviršiuje rasti 3 akmenys, degintinių kauliukų, žalvarinis apsilydžiusio žiedelio fragmentas ir įvijos dalis. Tai leidžia spėti, kad čia turėtų būti I tūkst. pab.–II tūkst. pr. palaidojimų.

Zenonas BAUBONIS, Bronius DAKANIS

Exploration on Vilkiautinis barrow cemetery on the shore of lake Bedugnis in 1999

In 1999 during the exploration of the west shore of lake Bedugnis, a part of Vilkiautinis barrow cemetery was found (Vilnius district). The area of 178 m^2 was explored and the remains of 3 barrows were found. The size of the first barrow is 6,5x6 m; the diameter of the second one is some 5,5 m; the diameter of the third one is 5 m. Around the barrows there are ditches, in some places there are rows of stones. In the ditches cremated bones and potsherds with rusticated and plain surface were found. These barrows are dating from the second half of the 1st century.

Zenonas BAUBONIS, Bronius DAKANIS

VILKIAUTINIO PILKAPYNO PILKAPIŲ VIETOS IR VILKIAUTINIO (AUŠRINĖS) SENOVĖS GYVENVIETĖS TYRINĖJIMAI 1998 M.

KVAD 1998 m. pavasarį vykdė Vilkiautinio pilkapyno (AR 1388) ardomos pilkapių vietos ir Vilkiautinio (Aušrinės) spėjamos senovės gyvenvietės (Varėnos r., Merkinės sen.) archeologinius tyrinėjimus (vadovas B. Dakanis).

Į ŠV nuo Vilkiautinio pilkapyno saugomos teritorijos esančiame ariamame lauke (1998 m. ten buvo pasodintos bulvės), 1997 m. rudenį pastebėtų ir žvalgytų išartų trijų kapų vietoje, ištirtas bendras 68,5 m^2 plotas (du 49,5 ir 19 m^2 plotai). Maždaug 30 m į Š nuo pušyno, esančio pilkapyno V dalyje, kalvoje, ir 40 m į P nuo buvusio lauko keliuko (dabar arimo pakraščio) į sodybą, aptiktas labai turtingas, beveik arimo nepaliestas dvigubas degintinis kapas (Nr. 1 ir Nr. 2; arimo gylis tirtame plote – 25–30 cm). Kapas Nr. 1 buvo kiek aukščiau už kapą Nr. 2, jo įkapės gausesnės: ietigalis, antskydis, peilis, geležiniai apkalas ir apkalėlis, sagtis bei sagtelė, lankinė segė, du žalvariniai įvijiniai žiedai, antkaklės dalys ir pusmėnulio formos geležinis apkalas, paimtas dar 1987 m., gulėjo 28–40 cm gylyje 30×55 cm plote. Kapas Nr. 2 įrengtas šalia, į ŠR nuo kapo Nr. 1, šiek tiek giliau. Įkapės (ietigalis, peilio dalys, sagtis ir neaiškus dirbinys – susilydžiusio žalvario gabalėlis) rastos 53–56 cm gylyje, 20×45 cm plote.

Kapo Nr. 1 PR dalyje, žemės paviršiuje, mėtėsi išartų degintinių kauliukų. Po jais, 20–27 cm gylyje išryškėjusioje gilesnėje arimo vagoje (į gylį ėjo net iki 37 cm), 1997 m. iš kapo iškeltas geležinis apkalas, kurį arime fiksavo metalo detektorius. Kūgio formos antskydis kape viršutine dalimi gulėjo 35 cm gylyje, plokštuma žemyn, viršūnėle pasviręs į PR. Viršūnėlės ertmė buvo ištisai užpildyta degintiniais kauliukais, tarp kurių rastas įvijinis žiedas. Virš antskydžio, tarp kapo kauliukų, buvo 3 nedideli akmenys: 2,5×5,5×6,5 cm, 3×4,5×8 cm ir 6×6×6 cm dydžio. Šalia antskydžio, panašiame gylyje, Š, ŠV–P, PR kryptimi gulėjo ilgas (43,3 cm) ietigalis ištęsto rombo formos plunksna. Kapo Nr. 1 degintiniai kauliukai buvo išsibarstę 80×35 cm plote, tačiau daugiausia koncentravosi kapo ŠV ir PR dalyse, 50 cm (ŠV–PR kryptimi)×30